

Досвід використання вільного програмного забезпечення в інформаційній підготовці майбутніх перекладачів

Дьячкова О.В.

*Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
кафедра інформаційних технологій та математики,
olga.v.dyachkova@gmail.com*

Author shares his own experience in FOSSes application in the translators learning alongside with cloud technologies and proprietary software. There are presented some examples of their use in educational process. Such approach allows to train highly skilled specialists.

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вплинув на різні види діяльності людини, зокрема кардинальних змін зазнала професія перекладача. Сьогодні перекладач повинен володіти основами менеджменту проєктів, документознавства, референтської діяльності, бути спеціалістом у видавничій справі, термінологом тощо. Виконання цього, досить широкого кола задач неможливе без упевненого володіння різноманітними комп'ютерними засобами.

Тому підготовка кваліфікованого перекладача вимагає вивчення певної низки дисциплін, що формують інформаційну компетентність майбутнього спеціаліста. Використання в цьому процесі вільного ПЗ і хмарних технологій сприяє ефективності підготовки та розширює спектр засобів рішення професійних завдань.

У Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія» ведеться безперервна інформаційна підготовка майбутніх перекладачів протягом усього періоду навчання. Після опанування базового курсу інформатики студенти 3-4 курсів вивчають дисципліну «Інформаційні технології референта-перекладача». Цей авторський курс включає освоєння систем підтримки електронних словників, створення і використання глосаріїв і тезаурусів, програм автоматичного й автоматизованого перекладу, перекладацьких редакторів, накопичувачів перекладів, засобів автоматичного реферування, програм-конкордансерів, перекладацьких онлайн-ресурсів, у тому числі можливостей соціальних сервісів, засобів краудсорсінгу тощо.

Для реалізації навчального процесу в ХГУ «НУА» використовується ліцензійне ПЗ – зокрема, для даного курсу університет має академічні ліцензії на використання різних програм компанії Microsoft, системи документообігу фірми EOS, словників Abbuu, перекладачів PROMT тощо. Однак цього замало для повноцінної підготовки перекладачів. При цьому один екземпляр популярного накопичувача перекладів TRADOS коштує нарівні з ціною обладнання цілого навчального класу кількома програмами.

Тому автором був обраний шлях використання інтернет-технологій та вільного ПЗ для забезпечення якісного процесу підготовки майбутніх спеціалістів.

Механізм накопичувачів перекладів (Translation Memory) вивчається на прикладі OmegaT. Ця програма поширюється за ліцензією GNU GPL, працює на великій кількості платформ (точніше, у будь-якій ОС, що підтримує Java), приймає різноманітні формати. В тому разі – документи OpenDocument (*.odt, *.ott, *.ods, *.ots, *.odp, *.otp); текстові документи *.txt, *.utf8; файли *.html, *.xml тощо. Пропріетарні формати *.doc, *.xls, *.ppt не підтримуються, однак можлива робота з текстами Microsoft Open XML (*.docx, *.xlsx, *.pptx).

На прикладі системи OmegaT студенти знайомляться з технологією повторного використання раніше перекладених фрагментів текстів (пам'яті перекладів, ПП) – як точних збігів, так і нечітких (т. зв. fuzzy match). Освоюють можливості гнучкого сегментування текстів, створення і під'єднання глосаріїв у необхідних форматах, роботу з тегованими текстами для збереження початкового форматування. Організують проекти перекладів за допомогою складної ієрархії директорій, створюють та поповнюють бази перекладів у стандарті TMX. Знайомляться з можливостями використання автоматичного перекладу Google Translate при виконанні власних перекладацьких проектів.

Більш детально функції автоматизованого перекладу студенти освоюють за допомогою хмарних технологій Google Translator Toolkit (translate.google.com/toolkit). Це інтегроване середовище дає змогу увімкнути або вимкнути машинний переклад, глосарії, різні бази перекладів, у тому числі ПП Google, організувати спільну роботу з перекладу, зберігати результати роботи в «хмарах» Google Drive і використовувати можливості колективної роботи Google Docs. Суттєвою рисою є можливість пошуку перекладів слів, зроблених іншими користувачами.

Завдяки хмарним технологіям студенти засвоюють і механізм краудсорсингу – організації колаборативного перекладу, що займає сьогодні стійкі позиції в області мовних послуг. Студенти створюють команди і беруть участь у колективних проектах, як сумісні переклади статей, сайтів, фільмів, локалізація ПЗ, використовуючи для цього спеціалізовані сайти (translated.by, notabenooid.com, crowdin.net тощо). У процесі роботи студенти встановлюють різні статуси захисту/допуску до перекладу; вивчають формування угод і правил перекладу для конкретного проекту (ground rules); організують сегментування початкового тексту на окремі фрази, речення, блоки, титри; пропонують свої варіанти перекладів; проводять оцінювання інших перекладів, їх коментування, вибір кращих варіантів; знайомляться з принципами збирання готового перекладу, можливостями обговорення з іншими членами команди; експорту та імпорту файлів проекту, їх захисту та ін. Таким чином, освоюючи вдосконалений механізм взаємодії, майбутні

перекладачі отримують навички перегляду контексту, перекладу, голосування, оцінювання. Виконання колективних проектів дає змогу ознайомити студентів з можливостями інструментарію управління проектами, контролю якості перекладів, пруфрідінга, ведення статистики проекту, інтеграції з системами повнотекстових перекладів тощо.

З метою дослідження лексики, отримання інформації з текстових корпусів студенти вчаться використовувати програми-конкордансери. Вони дозволяють аналізувати кластери слів (лексичні зв'язки, n-грами тощо) Досліджувати типові випадки вживання слів у колокаціях (стійких словосполученнях). Однією з найбільш поширених програм цього класу є WordSmith, але вона пропріетарна. Однак їй практично нічим не поступається AntConc, що відноситься до класу freeware-програм. Вона дає змогу формувати списки слів, створювати конкорданси, організувати пошук колокацій, розраховувати статистичну інформацію корпусу. З її допомогою студенти створюють рядки конкордансів KWIC (Key Word in Context) та будують діаграми розподілу.

Перераховані вище та цілий ряд інших програм дають змогу розширити професійний кругозір майбутніх перекладачів, оволодіти сучасним інструментарієм, що в результаті дозволить їм самостійно, творчо і ефективно вирішувати завдання їх професійної діяльності.

Вільні програми верстки для видавців

Дмитрів Л.Й.

*Українська академія друкарства, кафедра Видавничої справи і редагування,
lidmytriv@gmail.com*

The article describes the usage of the layout programs in the educational process for publishers. The author pays attention to the commercial and free software programs in modern society.

Відомо, що усі друковані видання є інформаційним продуктом, адже містять інформацію, адаптовану до потреб різних читацьких груп і є товаром для подальшого продажу і використання. Зовнішня форма інформаційних продуктів створюється і удосконалюється за допомогою програм верстки - потужних засобів для автоматизації видавничого процесу, з появою яких лише один фахівець може із низькими затратами часу підготувати до друку видання будь-якої складності чи обсягу на високому професійному рівні.

Сьогодні програми верстки є предметом вивчення у вищих навчальних закладах, зокрема, в Українській академії друкарства при підготовці фахівців з видавничої справи. Студенти, які оволоділи базовими знаннями за фахом, ознайомлюються з комп'ютерними технологіями у видавничій справі - специфікою випуску друкованих видань, різних за призначенням, від опрацювання текстової та ілюстраційної інформації до створення оригінал-макета майбутнього видання.